

Revitalizácia strešných terás Slovenského rozhlasu, príspevok k zlepšovaniu imidžu budovy

Revitalisation of the Roof Terraces of the Slovak Radio Building: A Contribution to the Improvement of Its Image

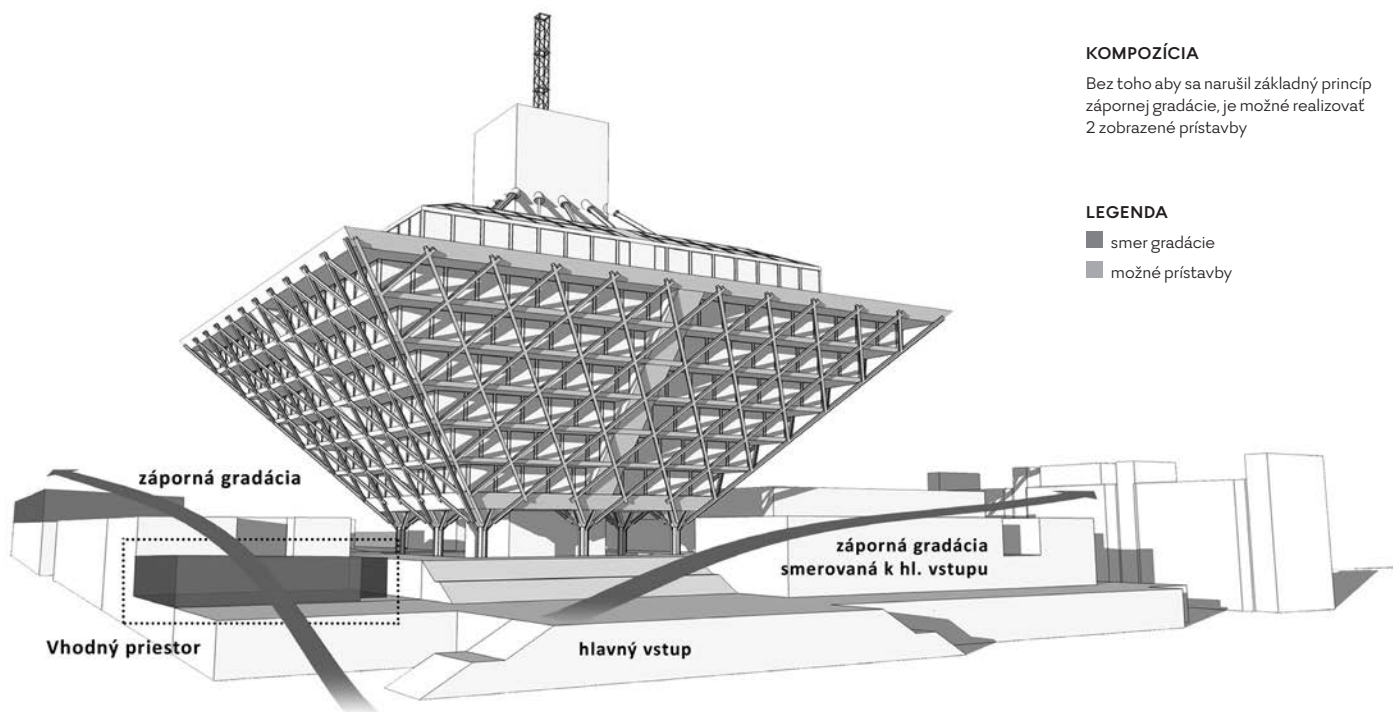
Štefan Bekeš

Since its completion, the Slovak Radio Building has been struggling with notable unpopularity; however, the situation is now changing. Responsibility for this shift has been due to the actions of Slovak Radio and Television (RTVS). In cooperation with the Faculty of Architecture of the Slovak Technical University (STU) and the Department of Architecture at ÚSTARCH SAS, RTVS has established in the premises of the Slovak Radio building an educational path “prečo pyramída” [Why a Pyramid], presenting the greatest attractions and uniqueness of the Slovak Radio Building. Since its opening, the Radio Building’s educational path has been visited by a large number of visitors. This circumstance has significantly improved the image of the building. Until the end of 2015, the activities of the civil association “Jedlé mesto” [Edible City] also contributed to improving the image of the building through the creation of a community garden on the building’s open terraces that had not been in use for 30 years. Although this project did not fully succeed, it focused attention on the potential of these spaces (the terrace). This has stimulated RTVS to the decision to reconstruct and continue to use the roof terrace space for public activities.

The basic idea of the proposal of the reconstruction of the roof terrace was the aim to preserve their social life by integrating functions and services otherwise absent in this part of the city. In this way, the original concept of the terrace, only as a space to be passed through, would be changed and the terrace would itself become a destination point. All suggested interventions adhere to the original proposal, and also respect the principle of reversibility while not damaging or in any way interfering with the existing elements of the Slovak Radio Building.

„Obrovská ocelová pyramída postavená hore nohami, ufo vznášajúce sa nad pylónom mosta, nekonečné plochy travertínového obkladu či nadrozmernej plechový portál rámujúci pohľad na historický palác – to je obraz slovenskej architektúry druhej polovice 20. storočia,“⁴ tak, ako to v predošlom citáte trefne zhodnotila Henrieta Moravčíková v knihe *Moderné a/alebo totalitné v architektúre 20. storočia na Slovensku*, silueta obrátenej pyramídy Slovenského rozhlasu, autorov Štefana Svetka, Štefana Ďurkoviča a Barnabáša Kisslinga, patrí už od čias realizácie medzi charakteristické stavby nielen neskorkej moderny, ale aj celej Bratislavy. Svedčí o tom i Lumír Lýsek, ktorý o rozhlase tvrdí: „Budova Slovenského rozhlasu je jedna z tvarovo najvýraznejších architektúr Bratislavy, bola plánovaná ako jedinečná monumentálna a ikonická stavba.“² Tak ako Eiffelova veža v čase svojho vzniku aj budova Slovenského rozhlasu svojím netradičným tvarom podnietila nejednu polemiku o opodstatnenosti jej existencie. Pohľad odbornej verejnosti na budovu sa však rýchlo ustálil na postoji, že ide o „architektonicky a historicky cennú budovu.“³ Dokonca časť odborníkov začala volať po jej vyhlásení

za národnú kultúrnu pamiatku (NKP).⁴ Už v roku 2008 a následne na to v roku 2012 skupina odborníkov z Oddelenia architektúry ÚSTARCH SAV, dlhodobo sa zaoberajúcich výskumom architektúry 20. storočia na Slovensku, sa rozhodla spracovať a podať najskôr jeden a po jeho odmietnutí i druhý, doplnený návrh na vyhlásenie budovy rozhlasu za NKP. Žiaľ, ani ten nebol akceptovaný aj napriek tomu, že podľa Márie Topolčanskej budova Slovenského rozhlasu spolu s hotelom Kyjev, obchodným domom Prior, so Slovenskou národnou galériou či s Krematóriom, boli autorsky a štýlovo rozmanité špičky slovenskej lokálnej scény.⁶ Je možné, že za odmietaním vyhlásenia rozhlasu za NKP môže byť aj predsudok, ktorý sa viaže s obdobím výstavby. Toto tvrdenie môžeme podporiť i citátom Márie Topolčanskej, ktorá tvrdí: „V čase svojho dokončenia boli budovy ako Slovenský rozhlas pre diskurz na demokratických scénach ničím, proti čomu už architekti tej istej generácie stavali antimanifesty. Zároveň ich peripetie dlhej, často viac ako dekádu trvajúcej realizácie, posunuli do obdobia po roku 1968 a z konceptov, ktoré vznikli v uvoľnenej spoločenskej situácii, sa stali výstupmi a obrazom



KOMPOZÍCIA

Bez toho aby sa narušil základný princíp zápornej gradácie, je možné realizovať 2 zobrazené prístavby

LEGENDA

- smer gradácie
- možné prístavby

KOMPOZIČNÁ SCHÉMA BUDOVY COMPOSITION SCHEME OF THE BUILDING

Autor Author: Štefan Bekeš

Je len málo stavieb na Slovensku, ktoré by mali takú zapamätateľnú figúru ako budova Slovenského rozhlasu. A rovnako je aj málo postáv, ktoré by sa tak výrazne zapísali do histórie architektúry Slovenska ako Štefan Svetko (1926–2009). Práve on bol vedúcim autorského tímu architektov Štefana Ďurkoviča (1929–1996) a Barnabáša Kisslinga (1925–1994) z projektového ústavu ŠPTU, ktorí navrhli a zrealizovali toto dielo. Svetko nielen svojimi architektonickými realizáciami a urbanistickými plánmi, ale aj organizovaním architektonického života ovplyvnil vývoj hlavného mesta, ako aj celej slovenskej povojnovej architektúry.

V rokoch 1962–1967 pôsobil Svetko ako vedúci ateliéru Útvaru hlavného architekta Bratislavy. Jeho presvedčivý modernistický pohľad výrazne ovplyvnil urbanisticko-architektonický vývoj Bratislavy.

Súťažný návrh na architektonické riešenie rozhlasu z roku 1964. Okrem Svetkovho kmeňového spolupracovníka Štefana Ďurkoviča spolupracoval na súťaži aj ďalší významný architekt Stanislav Talas.

Svetkov tím sa v obidvoch súťažiach umiestnil až za návrhom Miloša Čerováča. Napriek tomu ho investor oslovil, aby realizáciu projektu pripravil práve on. Architekt Talas v neskorších fázach projektu nahradil Barnabáš Kissling.

Prečo Stefan Svetko?

Štefan Svetko (1926–2009)

ZASTAVENIE Č. 2 PREHLIADKOVEJ TRASY PREČO PYRAMÍDA?

THE SECOND STOP OF THE
EDUCATIONAL TRAIL "PREČO
PYRAMÍDA?"

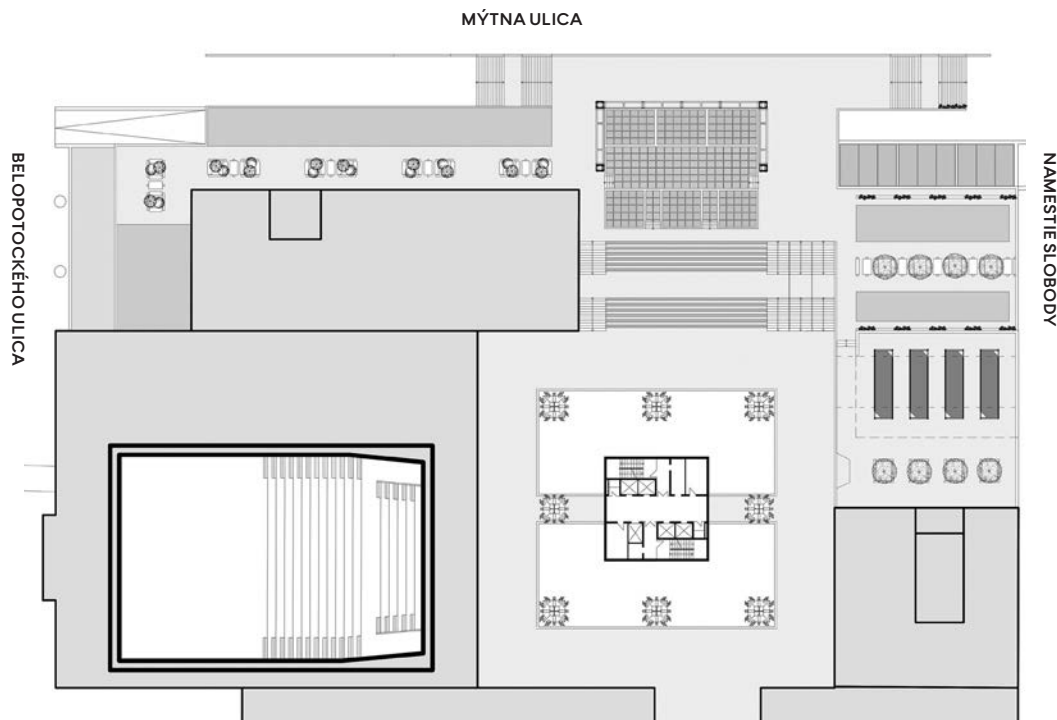
Autor Author. Štefan Bekeš

DISPOZÍCIA

pôdorys

LEGENDA

- pôvodná dlažba
- zelené plochy
- pódium
- svetlíkové pódium
- amfiteátrové sedenie
- strešný mobiliár
- priestor interiéru kontajnerov



PÔDORYS NÁVRHU REVITALIZÁCIE STREŠNÝCH TERÁS BUDOVY SLOVENSKEHO ROZHLASU

THE FLOOR PLAN OF THE PROPOSAL
OF THE REVITALIZATION OF THE
ROOF TERRACES OF THE SLOVAK
RADIO BUILDING

Autor Author: Štefan Bekeš

normalizačnej doby, čo ich zrealizovala.⁴⁷ Javí sa, že až s určitým odstupom, ako je to pre ikonické stavby veľmi typické, môžu začať budovy, aké reprezentuje rozhlas s procesom rehabilitácie. Ten sa začal najmä vďaka Oddeleniu architektúry ÚSTARCH SAV, ktoré v spolupráci s rakúskou ÖGFA (Österreichische Gesellschaft für Architektur) každoročne organizuje popularizačno-náučné podujatie *Dni architektúry*, v rámci ktorých sa v roku 2006 konala prehliadka rozhlasu, ktorú viedol sám architekt Štefan Svetko. V roku 2010 sa Dni architektúry začali práve na terasách rozhlasu a mali podtitul *Pocta Štefanovi Svetkovi*, ktorý v roku 2009 zomrel. Na podujatí prezentovali viaceré domáce aj zahraničné osobnosti svoje názory na rozhlas.⁸ Pri popularizácii tejto budovy v zahraničí významnou mierou prispela kniha *Eastmodern*⁹ a fotografka Hertha Hurnaus, ktorá do nej nafotila architektúru slovenskej moderny. Kniha dostala budovu rozhlasu (a nielen ju) do povedomia širokej verejnosti aj na Západe.

U laickej verejnosti procesu rehabilitácie paradoxne najviac pomohol britský bulvárny denník *Telegraph*, ktorý v roku 2012 zostavil rebríček tridsiatich najšikarejších budov sveta.¹⁰ V tomto rebríčku sa na 10. mieste umiestnil i Slovenský rozhlas. V médiách sa strhla búrlivá debata, či patrí do tohto zoznamu, alebo nie. Práve vtedy možno prvýkrát väčšími zarezonovali aj iné atribúty budovy ako tie, čo rozhlas ukazuje navonok. Novinári, aj tí z bulvárných periodík, sa vo svojich článkoch začali predhŕňať v prezentovaní jeho unikátnosti. To malo za následok zvýšenie všeobecného povedomia o stavbe. Svedčí o tom aj anketa medzi

čitateľmi bulvárneho internetového denníka *Topky.sk*, kde zo 6 717 hlasujúcich až 46 % nesúhlasilo so zaradením budovy Slovenského rozhlasu medzi najšikarejšie budovy sveta.¹¹ Ďalším faktorom napomáhajúcim meniť povedomie verejnosti sú osvetové a popularizačné aktivity rôznych občianskych združení a organizácií. Za všetky môžeme spomenúť OZ PUNKT stojace za projektom Localicon, ktorý chce poukázať na jedinečnú slovenskú architektúru šesťdesiatych a sedemdesiatych rokov. Túto architektúru verejnosť a niekedy aj samotní architekti často vnímajú negatívne len preto, že pochádza z obdobia socializmu. Zámerom tvorcov Barbary Zavorskej, Aleša Šedivca, Marcela Benčíka, Braňa Matisa, Ľubice Segešovej i ďalších zainteresovaných je sprístupňovať túto architektúru širokej verejnosti pomocou jej rozmiňania na príznačné logo a originálnu značku, ktorá je prezentovaná ako jednoduchá potlač na tričkách, odznakoch či pohľadniciach. Súčasne informuje aj o architektúre a jej autoroch, nabáda na jej vystopovanie a znovuobjavenie.¹² Aktivity OZ PUNKT vo veľkej miere nadväzovali na aktivity OA ÚSTARCH SAV, ktorí už v roku 2008 v rámci projektu *Registruj!*¹³ ako prví ponúkali trička s architektonicky najvýznamnejšími budovami neskorkej moderny na Slovensku. Tento projekt bol vôbec prvým projektom na poli ochrany a obnovy povojnového modernizmu na Slovensku. Spomínané počiny pomohli vzbudiť záujem o budovu rozhlasu najmä medzi mladými (nielen) bratislavskými umelcami a trendsettermi.



**POHLAD NA VSTUP
NA STREŠNÉ TERASY**

VIEW OF THE ENTRANCE
TO THE ROOF TERRACE

Autor Author: Štefan Bekeš

**POHLAD NA
STREŠNÚ ZÁHRADU**

VIEW OF THE ROOF GARDEN

Autor Author: Štefan Bekeš

**POHLAD NA KAVIAREŇ
NA STREŠNOM TRHU**

VIEW OF THE COFFEE BAR
ON THE ROOF MARKET

Autor Author: Štefan Bekeš



Ďalšie spopularizovanie budovy rozhlasu priniesli oslavy 30. výročia jej sprevádzkovania. Súčasný vlastník Rozhlas a televízia Slovenska (RTVS) sa pri tejto príležitosti rozhodol bližšie priblížiť zaujímavosti a jedinečnosti svojho rozhlasového strediska na všetkých vysielacích okruhoch. V týždni od 20. do 27. marca 2015 rádiá Slovenského rozhlasu prinášali širokej verejnosti veľké množstvo zaujímavostí a faktov prezentujúcich budovu Slovenského rozhlasu.⁴⁴ Pri tejto príležitosti sa realizovalo aj slávnostné nasvietenie inštalované takisto v týždni medzi 20. až 27. marcom 2015 (autor nasvietenia: Štefan Bekeš). Toto nasvietenie malo za cieľ upozorniť na budovu rozhlasu aj v obraze nočnej Bratislavy. Farby nasvietenia – biela a ružová mali symbolizovať organizáciu sídliaču v budove (korporátne farby RTVS). Mimoriadne úspešná prehliadková trasa *Prečo pyramída?* približujúca v desiatich zastaveniach návštevníkom rozhlasu jeho najzaujímavejšie priestory, mala svoje slávnostné otvorenie práve v piatok 20. marca 2015 (začiatok osláv 30. výročia sprevádzkovania budovy). Autori výstavy Štefan Bekeš, Peter Szalay a Boris Meluš



sprevádzali návštevníkov náučného chodníka až do konca júna 2015 (Borisa Meluša v sprevádzaní nahradila Veronika Kozáková). Do tohto času sa na prehliadke zúčastnilo viac ako 1 200 záujemcov a zúčastnilo by sa ich aj viac, ale kapacitné obmedzenia to nedovoľovali. Práve pre vysokú návštevnosť prehliadky sa vedenie RTVS, už pod vlastnou gesciou, rozhodlo predĺžiť fungovanie náučného chodníka na neurčito. Do dnešných dní sa na prehliadke zúčastnilo viac ako 2 000 návštevníkov a stále je o ňu nevídaný záujem. Dokumentuje to aj fakt, že posledne zverejnené termíny (na marec 2016) sa zarezervovali v priebehu 24 hodín.¹⁵ Prehliadka a nasvietenie rozhlasu mali nemalý ohlas aj v printových médiách.¹⁶ V októbri 2015, v rámci festivalu *Biela noc* prišla belgická skupina ATK! „rehabilitovať stavbu minulosti prostredníctvom zásahu súčasného umenia“.¹⁷ Pre tento zámer si vybrali práve budovu Slovenského rozhlasu. Dňa 10. októbra sa stala súčasťou multimediálneho diela s názvom ARC – Architektonické Centrum Rehabilitácie dvojice Ofera a Ishtara Smilanskych (ATK!) a umeleckej producentky Juliette Bibasse.

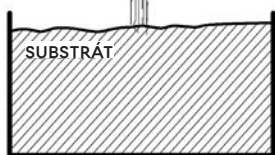
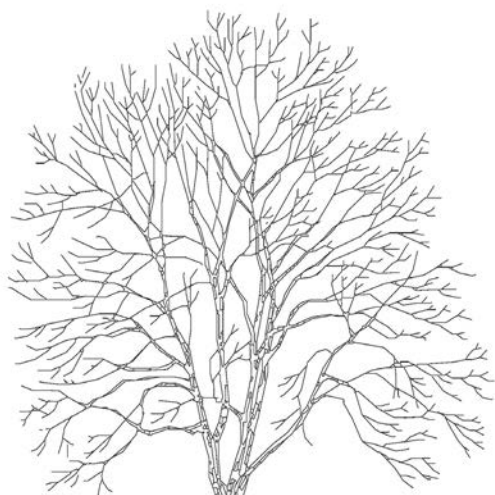
Autori pracovali s „charakterom budovy ako celku, s jej uhlami a plochami. Budova generovala zvuk a svetlo – výbuchy energie pretínajúce každodenný vizuálny smog. Kontroverzná a zároveň milovaná bratislavská ikona sa počas Bielej noci premenila na dejisko oslavy zvuku a svetla“.¹⁸ Išlo o najrozsiahlejší projekt, aký dosiaľ belgická skupina ATK! zrealizovala. Tieto počiny nielen laická verejnosť považovala za veľmi vydarené a budove priniesli nemalú želanú publicitu a to nielen na Slovensku.

Budova Slovenského rozhlasu však nezapásí len s „nepriaznivým imidžom“. Ďalší z jej problémov vychádza z nedokončenosti koncepcie parteru, z ktorého vyplýva aj nefunkčnosť strešných terás. Tá bola spôsobená neujasnenosťou funkcie priečnej osi, ktorá sa v priebehu projektovania aj počas stavebných prác na budove len ujasňovala. Pri prvej urbanisticko-architektonickej súťaži bola plánovaná ako pás zelene prechádzajúci naprieč mestom. O niekoľko rokov neskôr tu už existoval návrh využiť túto os na dopravné účely, ale ani ten nebol „uchránený“ od zmien. Plánovaná koncepcia dopravy v okolí rozhlasu sa

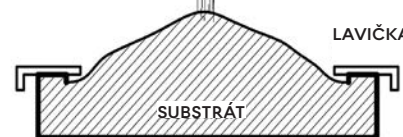
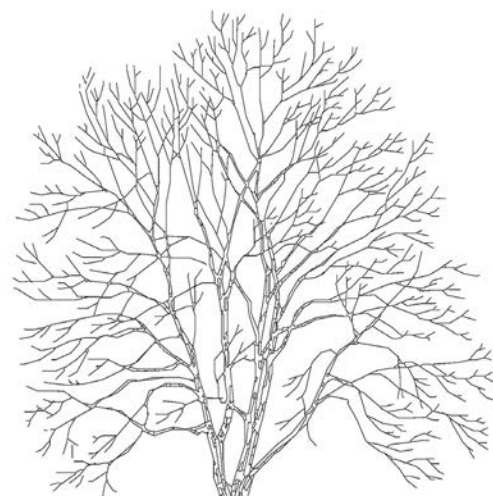
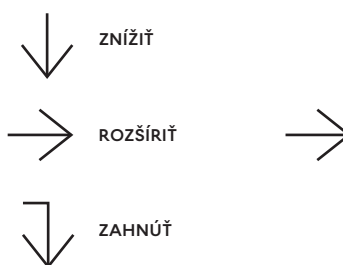
tiež zmenila z pôvodne navrhovanej polozapustenej štvorpruhovej komunikácie na variant, ktorý v tomto priestore počítal s vytvorením estakády. To autorov donútilo zrušiť vyprojektované pešie lávky vedúce ponad Žilinskú, Mýtnu a Štefanovičovú ulicu, reagujúce na skutočnosť, že zo všetkých týchto strán mali budovu rozhlasu obklopovať významné mestské dopravné fahy. Tým sa narušil ich základný zámer, v ktorom navrhované nadchody mali byť pospájané rozsiahlymi strešnými terasami, na ktorých sa mal „netradične“ nachádzať obchodný parter a pod ktorými sa mali rozprestierať výrobné a prevádzkové časti rozhlasu. Objekt tak stratil prvý a dôležitý horizont svojej funkcie i kompozície ovplyvňujúci väzby zdôraznenia vstupu do budovy. Z pôvodného návrhu sa realizovali len strešné terasy a vďaka zmene konceptu dopravy stratili svoju pôvodne navrhovanú funkciu a nová sa pre ne už takmer 30 rokov nenašla. V súčasnosti je tu torzo toho, čo by tam mohlo byť a čo sa už nikdy nebude môcť realizovať v takej podobe, ako bol pôvodný návrh. Zámerom tvorcov bolo priniesť život do „centra budovy“ – na prízemie, ale aj na jej strechu. Dlhé chápadlá nadchodov, ktoré mali premostovať okolité cesty a spájať i začleňovať strechu rozhlasu do „kvázi parteru“ (hoci o podlažie vyššieho) ostali nepochopeným zámerom, ktorý nemohol naplno ukázať svoj potenciál.¹⁹ Premostenia ostali slepé a neskôr pribudli nové budovy, ktoré tento zámer úplne zablokovali. Realizovaným terasám už nepomohlo ani to, že boli vydláždené a bez funkčnej náplne. Smutnú bodku za touto ideou dali „skejteri“, ktorí túto plochu začali využívať ako svoje ihrisko. Dopady skejtbordov na dlažbu sa ozývali v réžiách a nahrávacích štúdiách, preto padlo rozhodnutie zneprístupniť tieto terasy verejnosti. Pozitívna správa okolo vývoja situácie terás prišla v polovici septembra 2014, keď občianske združenie *Jedlé mesto* v spolupráci s RTVS spustilo projekt komunitných záhrad na opustených strešných terasách Slovenského rozhlasu. Ako hovorí architektka projektu Dominika Belanská: „Tento priestor pod ikonickou stavbou slovenskej moderny je magický. Má niečo, čo ľudí pritiahne a dúfam, že sa stane miestom, ktoré bude ľudí spájať pri nových zážitkoch.“²⁰ Napriek tomu, že v priebehu dvoch sezón sa kvôli veľkému množstvu podujatí organizovaných RTVS na terasách rozhlasu naštartoval spoločenský život, projekt komunitných záhrad sa neujal. Bolo to spôsobené najmä absenciou kontinuálnej starostlivosti o tieto záhrady, v dôsledku nedostatku dobrovoľníckych a finančných zdrojov, ale aj kvôli otázke samotnej opodstatnenosti umiestnenia komunitnej záhrady na terasách rozhlasu (potenciálneho mestského verejného priestoru ponúkajúceho aj kultúrno-spoločenské podujatia). Hoci tento projekt sa na konci roku 2015 skončil²¹, pre rozvoj terás bol nesmierne nápomocný, lebo vďaka nemu sa znova prístupnili verejnosti, a súčasne sa ukázal ich potenciál pre budúce možné využitie.

Zdá sa, že pod vplyvom všetkých spomenutých okolností sa začal meniť i pohľad vlastníka a užívateľa budovy. Uvedomujú si význam a hodnotu budovy Slovenského rozhlasu vykonal RTVS prvé kroky na ceste zlepšenia jej obrazu v očiach verejnosti. Bolo by preto vhodné, aby svoje ďalšie úsilie nasmeroval na zachovanie sprístupnenia a revitalizáciu strešných terás, čo by znova prispelo k vylepšeniu jej imidžu. A práve možnosti využívania strešných terás aj celková obnova a revitalizácia

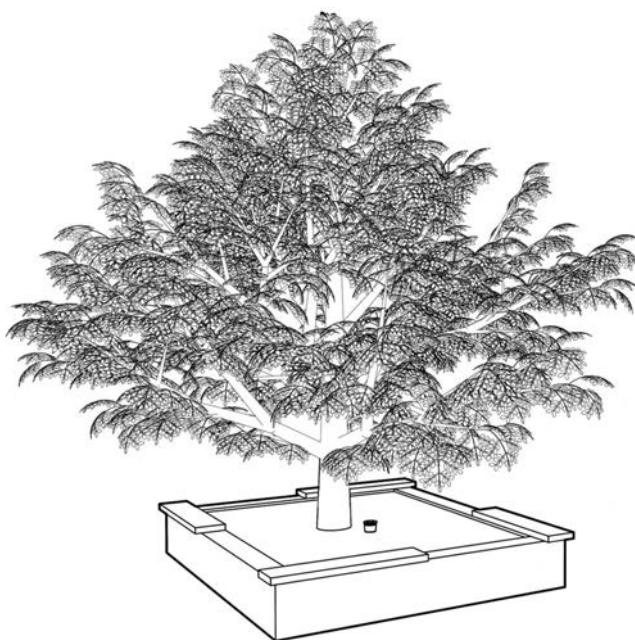
rozhlasu je od roku 2013 súčasťou výskumu v rámci dizertačnej práce s názvom *Moderná architektúra ako pamiatka*.²² Zámer obnovy načrtnutej v práci bol prezentovaný vedeniu RTVS.²³ Podľa tohto návrhu vznikne na terasách rozhlasu verejný park s kultúrno-spoločenským priestranstvom a s malým trhom. Zabezpečí sa tak celoročné využitie tohto miesta a jeho oživenie súčasne zlepši celkový obraz budovy v očiach verejnosti. Bude to ďalší významný príspevok do procesu rehabilitácie tohto objektu. Riešený priestor bol definovaný ako priestranstvo strešných terás nadväzujúce na Mýtnu ulicu. Toto vymedzenie sa opiera najmä o výsledky prieskumu pešej dopravy v okolí budovy Slovenského rozhlasu, z ktorého vyplynulo, že najfrekventovanejšie využívaný chodník v jeho okolí je práve chodník na Mýtnej ulici, čiže aj strana budovy prislúchajúca k tejto pešej komunikácii má najväčší potenciál pre umiestnenie občianskej vybavenosti komerčného rázu. Celoročné denné minimum pešej dopravy na tomto skúmanom úseku dosahovali priemerne až 200 chodcov za hodinu. Táto nameraná hodnota takmer dvojnásobne prekonalala minimálnu odporúčanú vyťaženosť komunikácií potrebnú na rentabilný chod komerčných prevádzok.²⁴ Celková koncepcia návrhu revitalizácie strešných terás, spracovávaná v dizertačnej práci, nadväzuje na diplomovú prácu²⁵, v ktorej boli identifikované základné kompozičné princípy, podľa ktorých boli postavené. V rámci týchto artikúl sa určili potenciálne priestory na umiestnenie dostavieb alebo hmotovo objemného mobiliáru, kde by sa bez potlačenia pôvodnej autorskej koncepcie mohli umiestniť. Základnou ideou návrhu bol zámer udržať spoločenský život na terasách pomocou integrácie funkcií a služieb absentujúcich v tejto časti mesta. Pozmenilo by sa tak pôvodné využitie terás, cez ktoré sa malo len prechádzať a ktoré mali spájať nadchody na to, aby sa na ne cielene prichádzalo príjemne tráviť svoj čas na verejných podujatiach či pri šálke kávy. Spomínanej idei mal pomôcť aj návrat k pôvodnému zámeru autorov umiestniť na strešných terasách trhovisko a zeleň. Prvú spomenutú myšlienku v skúšobnej verzii (vianočných trhov), s veľkým úspechom odskúšala samotná RTVS. V deň otvorenia ostatných *Vianočných trhov pod pyramídou*, navštívilo terasy rozhlasu približne 4 500 ľudí.²⁶ Na základe aktuálneho návrhu by sa mal strešný trh premiestniť zo súčasnej pozície na nástupnom priestranstve terás do kompozične a prevádzkovo vhodnejšej polohy nachádzajúcej sa v zadnej časti terás prislúchajúcich k Námestiu slobody. Z kompozičného hľadiska kumulácia objemných prvkov (stromov a trhu) je v tejto časti výhodnejšia najmä z dôvodu nenarušenia pôvodného kompozičného princípu – zápornej gradácie hmôt smerujúcej k hlavnému vstupu. Z prevádzkového hľadiska je novonavrhovaná poloha výhodnejšia najmä z dôvodu uvoľnenia centrálného nástupného a ťažiskového priestoru pre novú hlavnú funkciu terás – na organizovanie verejných podujatí, trh sa súčasne dostane do „nenápadnejšej, viac intímnej“ polohy vzhľadom. Ako predajný priestor sú navrhované 4 prepravné kontajnery, ktoré vďaka plátenému prestrešeniu budú spolu vytvárať až 16 odbytových priestorov. Inšpiráciou pre koncept prestrešenia boli staré (nielen) bratislavské trhoviská, na ktorých bolo bežným javom zakrývať plátnom i chodník medzi stánkami. Tento zvyk sa dodnes zachoval aj na blízkom trhu na Žilinskej ulici. Zdvihnutie prestrešenia nad úroveň kontajnerov zabezpečí



KLASICKÝ STROMOVÝ ČREPNIK



NAVRHOVANÝ STROMOVÝ ČREPNIK



IDEA

návrh stromových črepníkov

ZNIŽIŤ = MENEJ MATERIÁLU A SUBSTRÁTU

ROZŠÍRIŤ = ZNIŽIŤ ZAŤAŽENIE NA M2

ZAHNÚŤ = VYTVORIŤ PRIESTOR NA OSADENIE LAVIČIEK

IDEA NÁVRHU ZÁHRADNÉHO STREŠNÉHO MOBILIÁRU

IDEA OF THE PROPOSAL OF THE ROOF GARDEN'S FURNISHINGS

Autor Author: Štefan Bekeš

exteriérovým priestorom bazilikálne osvetlenie. Cortenová atika nachádzajúca sa po obvode prestrešenia má zasa z kompozičného hľadiska za úlohu zjednotiť všetky kontajnery do jedného vizuálneho a objemového celku. Z funkčnej stránky má tiež umožniť v zimných mesiacoch inštaláciu sklenenej steny zabezpečujúcej nerušenú prevádzku trhu aj v chladnom období. Drevené latkové obloženie, nachádzajúce sa z interiérovej a exteriérovej strany kontajnerov, dovoľuje veľkú variabilnosť v rozložení regálov s tovarom. Tým umožňuje širokému spektru potenciálnych prevádzok využívať tento priestor. Premiestnením trhu z centrálného priestranstva strešných terás, nahradením súčasných nepôvodných valcových strešných svetlíkov plochými pochôdznyimi a ich následným spojením do jedného rovinného celku vznikne nové pódium. Monumentálne schodisko oproti mu bude slúžiť ako auditórium či amfiteáter. Tak by tu vzniklo nové kultivované a atraktívne miesto na konanie koncertov alebo iných verejných podujatí pod záštitou RTVS. Zvyšný priestor terás sa pomocou mobiliáru premení na strešnú záhradu. Stromové črepníky reštaurujú pôvodnú ideu autorov o zazelenaných terasách. Oproti klasickým stromovým črepníkom, ktoré sú pomerne vysoké, navrhované črepníky sú nižšie, širšie a so zahnutými stranami. Znížením, rozšírením a zahnutím strán črepníka sa vytvorí po jeho stranách priestor na osadenie lavičiek. Ich integráciou do jedného objektu sa znižujú obstarávacie náklady. Rozšírením plochy črepníka sa zasa znižuje zaťaženie strechy (na m²). Podobná integrácia zariadenia terás bola realizovaná aj na navrhovaných stoloch. Na zhotovenie strešného mobiliáru je navrhovaná cortenová oceľ, ktorá je použitá aj v exteriérovom obklade obrátenej pyramídy, takže po dozretí bude farebne harmonizovať s okolím. Corten bol vybraný aj z dôvodu jeho odolnosti, húževnatosti a bezúdržbovosti po dlhé roky.

Všetky navrhnuté zásahy nenarušujú pôvodnú realizovanú koncepciu návrhu, skôr sa z veľkej časti vracajú k nerealizovaným ideám (zelené terasy, trh). Len tie, ktoré už nie je možné reštaurovať, boli nahradené novými ideami odstraňujúcimi z budovy 30-ročný problém spôsobený nejasnosťou urbanistickej koncepcie v okolí budovy. Predkladaný návrh striktné dodržiava princíp reverzibility, nepoškodzuje ani nijakým spôsobom nezasahuje do existujúcich prvkov rozhlasu. Na základe všetkých už skôr spomenutých faktov možno konštatovať, že budova Slovenského rozhlasu sa v ostatnom čase stala zaujímavou nielen pre odbornú verejnosť, ale aj pre tú laickú, čo významne zvýšilo šancu na jej postupnú rehabilitáciu. Predkladaný návrh revitalizácie strešných terás je ďalším príspevkom na ceste zlepšovania jej imidžu.

1 MORAVČÍKOVÁ, Henrieta: Monumentalita v slovenskej architektúre šesťdesiatych a sedemdesiatych rokov 20. storočia: totalitné, národné, veľké a abstraktné. In: MORAVČÍKOVÁ Henrieta a kol.: *Moderné a/alebo totalitné v architektúre 20. storočia na Slovensku*. Bratislava, Slovart 2013, s. 79.

2 LÝSEK, Lumír: Budova Československého rozhlasu v Bratislave. In: *Architektúra ČSR, 1985, 9, s. 391 – 396*.

3 DULLA, Matúš: Slovenská architektúra od Jurkoviča po dnešok. Bratislava, Perfekt 2007.

4 TOPOĽČANSKÁ, Mária: Slovenský rozhlas v Bratislave. In: *Architektúra & urbanizmus 42, 2008, 3 – 4, s. 216 – 224*.

5 Išlo o výskumný projekt Koncepcie moderny a temporalita: teoretické predpoklady udržateľnosti modernej architektúry (VEGA 2/7112/27). Návrh na vyhlásenie budovy Slovenského rozhlasu za NKP spracovali: HABERLAND, Denis – KAŠIPINSKÁ, Veronika: Podklad na vyhlásenie nehnuteľnej veci za národnú kultúrnu pamiatku [Správa]. Bratislava, 2012.

6 TOPOĽČANSKÁ, Mária: Slovenský rozhlas v Bratislave: medzi techno-utópiou a dystopiou. In: MORAVČÍKOVÁ, Henrieta a kol.: 2013, s. 206 – 216.

7 Tamže.

8 MORAVČÍKOVÁ, Henrieta: Vývoj názorov na obnovu architektúry moderného hnutia: prípad Slovensko. In: *Architektúra & urbanizmus 44, 2010, 3 – 4, s. 180 – 199*.

9 Ide o knihu: HURNAUS, Herta – KONRAD, Benjamin – NOVOTNY, Maik: *Eastmodern – Architecture and Design of the 1960s and 1970s in Slovakia*. Viedeň, Springer Wien New York 2007.

10 Zoznam 30 najšikarejších budov sveta podľa denníka Telegraph. Available at: <http://www.telegraph.co.uk/finance/property/pictures/9126031/The-worlds-30-ugliest-buildings.html?frame=2159738>.

11 TOPKY.SK: Najšikarejšie budovy sveta: Patrí sem aj jedna slovenská! Bratislava, + sedem s. r. o. 2012. Available at <http://www.topky.sk/cl/100278/1306584/Najšikarejsie-budovy-sveta--Patri-sem-aj-jedna-slovenska-#>. Accessed 1 April 2016.

12 Localicon / sprievodca po slovenskej architektúre. 2008. Available at <http://localicon.sk/index.php/projects/this-site-is-udner-contruction/>. Accessed 1 April 2016.

13 O projekte Registruj! nájdete viac informácií na OA ÚSTARCH SAV.

14 Tu môžeme spomenúť programy o budove Slovenského rozhlasu ako: Dolmen, Fokus či Príbeh na týždeň. O budove rozhlasu sa hovorilo i príbehu na týždeň. Všetky tieto relácie sú dostupné v archíve RTVS (v dátumovom rozmedzí 20. až 27. marca 2015).

15 Termíny nových prehliadok a dianie okolo náučného chodníka sa dá sledovať na stránke: <https://www.facebook.com/precopyramida/>.

16 Tu uvádzame odkazy na reakcie najčítanejších mienkotvorných médií.

Denník N: <https://dennikn.sk/83439/z-pyramidy-rozhlas-vysielat-uz-30-rokov-na-vyrocie-ju-nasvietili/>; Denník Pravda: <http://kultura.pravda.sk/na-citanie/clanok/349656-co-skryva-obratena-pyramida/>; Denník Nový čas: <http://www.cas.sk/clanok/311593/budova-rozhlasu-oslavuje-30-rokov-tajomstva-obratenej-pyramidy/>.

17 Biela noc: ARC – Architektonické Centrum Rehabilitácie. 2015. Available at <http://bielanoc.sk/umelci>. Accessed 1 April 2016.

18 ATK!: [ARC] Rozhlas. 2015. Available at <http://atk.io/?p=266>. Accessed 1 April 2016.

20 MIŠKOVIČOVÁ, Gabriela: Pustá terasa pod rozhlasovou pyramídou sa mení na záhradu. In: *Pravda.sk, 2014*. Available at <http://spravy.pravda.sk/regiony/clanok/330094-pusta-terasa-poslavasovou-pyramidou-sa-meni-na-zahradu/>. Accessed 1 April 2016.

21 Viac sa o projekte dozviete na: <http://www.podpyramidou.sk/>.

22 Názov dizertačnej práce: Moderná architektúra ako pamiatka, budova Slovenského rozhlasu. Práca je spracovávaná na Ústave dejín a teórie architektúry a obnovy pamiatok FA STU.

23 V základných črtách sa návrh zhodoval so zámerom RTVS, preto bol s malými výhradami akceptovaný a odsúhlasený na realizáciu, ktorá by sa mala začať v najbližších mesiacoch.

24 Viac BEKEŠ, Štefan: Existuje potenciál umiestniť v budove Slovenského rozhlasu občiansku vybavenosť komerčného rázu? In: *ALFA 4/2015, s. 44 – 49*.

25 Viac BEKEŠ, Štefan: Revitalizácia budovy Nového rozhlasu v Bratislave. Diplomová práca, Bratislava, FA STU 2013.

26 Zdroj: Vianočné trhy pod pyramídou. 2015. Available at https://www.facebook.com/event-s/1908866796005728/?active_tab=highlights. Accessed 1 April 2016.